

נס תחילת הזמן

היה זה לפני שנתיים ימים - בחור במדינת צרפת קיבל החלטה כמה ימים לפני תחילת זמן אלול ללמוד בישיבה בארץ ישראל - נחה עליו רוח קדושה וטהרה.

כל מי ששמע על החלטתו אמר שהדבר בלתי אפשרי, אין לך דרכון, אין לך כרטיסי טיסה. להשיג מקום פנוי במטוס בשיא עונת הקיץ זה לא מצוי. סיפר הבחור: "אבל אני לא התייאשתי, קיבלתי החלטה אמיצה והאמנתי שהקב"ה יעזור לי.

כיון שהדרכון שלי אבד, על פי החוק הייתי צריך לגשת לתחנת המשטרה הסמוכה לביתי ולהודיע על כך. השוטר שקיבל אותי שאל לשם מה הגעתי למקום, הרי היום אפשר לעשות הכל דרך האינטרנט. השבתי לו שאין לנו אינטרנט בבית, מטעמי דת.

השוטר התרשם מכך וטיפל בי יפה. לאחר שסיים אמר לי: 'חבל שתבזבז את זמנך היקר, ללכת למשרד הפנים, אני אשלח מהמחשב כאן בתחנה בקשה לדרכון'.

בדרך כלל הפקת דרכון לוקחת מספר שבועות, אך הפעם זה היה שונה. כאשר הבקשה הגיעה למשרד הפנים, הכתובת שהתנוססה על המייל היתה תחנת המשטרה. כיון שכך עשו זאת מיד באותו היום. אם המשטרה מבקשת, סימן שזה צורך חשוב, כנראה הם צריכים לשלוח סוכן למשימה דחופה..."

עוד באותו יום קיבל הבחור הודעה שהדרכון מוכן. עתה הגיע שלב הטיסה. הוא התקשר למשרדי נסיעות. אך בכולם התשובה היתה שלילית, אין מקום, אין אפשרות להשיג טיסה. נאלץ ללכת בעצמו למשרד נסיעות, כאשר הם ראו שעל המסמכים רשומה בקשת משטרה לדרכון, סברו שיש פה עסק סודי... חיש מהר שריינו לו מקום בטיסה קרובה. הבחור התחיל בארץ את זמן אלול יחד עם בני הישיבה!

("נר לשולחן שבת")

עוד נס בתחילת חודש אלול - של רבינו ה"בית הלוי"

"ועתה אשא כפי בתודה ואומר 'ברוך שהגיעני לזמן הזה'. ומיום הולדתי עד עתה הצילני ומחללים רעים דליתני. ואם באנו לכתוב אין אנו מספיקים ואין בעל הנס מכיר בניסו.

גם שלשום, דרך הילוכי קפץ עלי סוס גדול ברוב כוחו ונשכני בגבי - זה נושך ושובר עצם. וברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב והוציאני מן שינוי לשלום. כוס ישועות אשא ... דברי הכותב בתודה רבה ה' אלול תרכ"ג..." (הקדמת לשו"ת "בית הלוי")

ניצוצות

"שופטים ושופטים תתן לך בכל שיעריך - שום תשים עליך מלך". חידה: איזה שבט משבטי ישראל לא העמיד לא מלך ולא שופט? תשובה: שבט שמעון לא העמיד מלך ושופט!

חידה: איזה שופט זכה לכתר כהונה כתר מלכות וכתר תורה? תשובה: עלי זכה לשלושה כתרים - אולי היחיד שזכה לכך. היה מלך בישראל-שופט. היה כהן גדול בשילה ואב בית דין. (עין "דברי טובה")

מה יעשה המלך כדי שתתקיים מלכותו? תשובה: ישב על כסא... נאמר בפסוק: "והיה כשבתו על כסא ממלכתו". פירש רש"י אם עשה כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו. רמז לדבר: 'כסא' ראשי תיבות כסא, פס, אשה. בזכות שזוהר בשלשת אלו יזכה לישב על כסא ה'. כי אלו שלשתם מסירים לבו ומבדילים בינו לבין ה'. ("כלי יקר" י"ז י"ח)

שאלה: מהי האות המובילה למלכות... תשובה: האות למד. "לבתי רום לבבו מאחיו ... למען יאריך ימים ... הוא ובניו בקרב ישראל" הפסוק מתחיל ומסיים בלמד. רמז, שתצא מלכות מיהודה, ששמו עולה ל'. ול' מעלות במלכות, ודוד בן ל' שנה במולכו, לכך אמר שירה שפותחת בל' "למנצח לעבד ה' לדוד", וכן באמצעו של הפסוק: למען יאריך ימים - דוד ולא שאול.

(בעה"ט י"ז כ)

"פורים די לאס בומבס"

במרוקו היה נחוג יום ב' של ראש חודש אלול ונקרא בשם: "פורים די לוס כריסטיאנוס - פורים של הנוצרים" או "פורים סבסטיאנו", לזכר הנס אשר עשה ה' עימם. בטנג'יר היו קוראים לו "פורים די לאס בומבס - כי היתה המלחמה חזקה עד מאד". (שנת של"ח 1578)

וזה סיפור הנס:

הסולטן מוחמד ששלט במרוקו היה מלך אכזר, קמו עליו שני אחייניו, מולאי מוחמד ועבד אל מליק והרגוהו. הם הכתירו עצמם כמלכים ונלחמו ביניהם מי ישלוט במרוקו. עבד אל מליק שכנע את הטורקים לסייע לו לתפוס את השלטון, ואכן בשנת 'שלוה בארמונותיך' כבש את עיר הבירה פס.

מולאי מוחמד נמלט על נפשו והסתתר בהרים. לאחר זמן הגיע לליסבון, שם שכנע את המלך סבסטיאן לסייע לו לתפוס את השלטון. דון סבסטיאן שרצה לנצל את המשבר לצרכיו, הסכים ושלח צי של חמש מאות אוניות ועשרות אלפי חיילים למרוקו. "והיתה המלחמה חזקה עד מאד" - בקרב שנערך בקרבת 'קאסר אל כביר', צבאו של עבד אל מליק הפתיע וניצח והכריע את הצבא הפורטוגלי החזק. הקרב נקרא "קרב שלשת המלכים", כי באותו היום נהרגו שלשה מלכים - שנים מתו בקרב, והשלישי, בשל מפלתו הטביע עצמו במים... עבד אל מליק נהרג במהלך הקרב, אך מקורביו הסתירו את מותו עד הערב לבל ירך לבב חייליו... (הערה לקוראי הנר: מי ומה והיכן קרב שלשת המלכים בנביא?)

למעשה, סבסטיאן מלך פורטוגל ביקש במסעו להביא בכוח לידי המרת דתם של היהודים במרוקו:

'הרשע בזדון לבבו, נדר בכנסיה בליסבון שאם יכבוש את ערי המערב, שכל מי שיקרא בשם ישראל יתנצר, ומי שלא ירצה יהרג בחרב. וזה נודע לנו על ידי שני יהודים אנוסים שהגיעו עם חיילותיו, ואמרו לנו 'בקשו מאלקיכם אולי ירחם עליכם'.

וביקשנו על עצמנו מאת הקב"ה וזכר אותנו - בשעה אחת נפל שדוד, הוא וראשי חיילותיו וכל מחנהו, ואף אלה אשר ברחו לא נמלט מהם אפילו אחד, כולם נתפסו.

הנותן לרשע רע כרשעתו - ביקש הקב"ה להעניש את ממלכת פורטוגל על כל הרעה שעשו ליהודים. המרת הדת הכללית, הגירוש, הגליית הילדים לאי התנינים, ועשה בהם דין ונקמה. ראשית, שלח את יועציו של סבסטיאן שהניעוהו לצאת ולכבוש את מרוקו. אמרו לו שיש שם יהודים עשירים רבים שניתן לקחתם לעבדים ולרשת את רכושם, או לטובלם לנצרות.

וראו בנים את השגחתו של ה' עלינו, המלך ג'ואו השני אשר הגלה את ילדי ישראל ראה את בנו יחידו נהרג בשדה הקרב. הוא ואציליו, ושם נכחדו ונעשו שבויים. באותו מקום אליו הגלו את היהודים ברשעות ובאכזריות, שם נגדעה קרנה של פורטוגל, והנותרים הובאו לעיר פס, שם נמכרו לעבדים על ידי הכרוז בכיכרות בהן גרים היהודים, יורשיהם של אותם נרדפים. פתח ה' את אוצרו ויוציא כלי זעמו, כי מלחמה לה' בממלכה החוטאת ההיא, כאשר עשו כן נעשה בהם, ותהי נבלתם כסוחה על השדה ואין קובר, וקץ עליהם העיט וכל בהמת השדה עליהם תחרף... זה גורל שוסינו, ברוך הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם! ותבוא השמועה אל ליסבון, ותהי בה צעקה גדולה ובכל ארץ פורטוגל, כי אין בית בכל הארץ אשר אין שם מת. ויצא מפורטוגל כל הדרה, צדיק הוא ה'!

היתה זו עת צרה ליעקב שסבלו מתיגרות המלחמה כי באו כדורי הנפץ למשכנותיהם. גם פחדו פן יתנקם בהם מולאי מוחמד כאשר ישוב על כנו - והיה הנס ויצאו מאפילה לאורה.

לזכר המאורע קבעו החכמים פורים לדורות, להזכיר יום זה מדי שנה בקריאת מגילה, צדקה לעניים, לעשות יום משתה ושמחה, לסגור את החנויות וביטול מלאכה. ("עמק הבכא", "נר המעבר" ו"ס"ה)

וזכה גם אנו כל ישראל - בדרום ובצפון לפורים די לה בומבס!

באלג'יר חיו היהודים חיי עניות - על הארץ ישנים או שטיח עור ובכסות יום מתכסים בלילה ומלבושם טלאי על גבי טלאי ורבים הולכים יחפים. (שו"ת ריב"ש קנ"ג) בבוא פלטי ספרד השתפר מצבם מאד!

עם פקודת הממשלה להרחיב את גבול העיר אלג'יר נהרסה מצבת קברו של הריב"ש. וביום ב' באב שנת תרנ"ו הרימו את הקבר בשלמותו והניחוהו על עגלה רתומה לעשרים סוסים. כל יהודי אלג'יר השתתפו במסע ההלוויה - והיה האבל כבד מאד! (פ"ה)

"לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך". (י"ט י"ג)

הסתפק ה"מנחת אלעזר": מי שיוצא לההרג על ידי סנהדרין כדין תורה, אם מותר לו לברוח, האם יכול להציל את עצמו, או שגם עליו יש מצוה לקיים דין הריגת בית דין... האם החיוב הוא רק על הסנהדרין וישראל, והוא אם יכול להציל עצמו בחשאי מותר.

תשובה: נראה פשוט שכיון שיש במיתתו כפרה, אם כן בוודאי ציוותה עליו תורה שימות כדי לכפר נפשו ואסור לו לברוח. גם אם יעשה את כל הסיגופים וישוּב בכל התשובות שיש לא ויעילו לו רק שיעשו בו את המשפט הכתוב הנגזר עליו.

אכן יש להסתפק במקרה שהאדם יודע שהוא פטור, שהוא לא רצה, שהעלילו עליו ולא היו דברים מעולם. או שהעדים טעו והתבלבלו בינו לבין אחר, האם במקרה כזה כן מותר לו לברוח. הנה מצינו בשו"ת "חות יאיר" (י"ד ב) ששוחט שיעידו עליו שקר, יכול לשחוט לעצמו, וכן יכול לשחוט לאחרים במקום שאין מכירים אותו והביאו ה"פתחי תשובה" להלכה.

וכן יש לדון על פי המעשה בבנו של רבי שמעון בן שטח שהעידו עליו שקר שחייב מיתה והרגוהו ב"ד. (שו"ת מנחת אלעזר ח"א ח"י ועיי"ש)

לפי האמור לעיל יש לדון במי שנתחייב מיתה בבית דין ואחר כך יצא מדעתו ונשתגע. האם צריכים להורגו, או מכיון שעתה אינו בר חיוב מצוה פטור.

תשובה: נראה בפשטות שאם נשתגע הוא יוצר סיבה להורגו, שכיון שהוא משוגע הוא יותר מסוכן, ונראה שהורגים אותו משום 'ובערת הרע מקרבך'.

ומה שמצינו שהיוצא לההרג משקין אותו יין קורט לבונה, הוי כשיכור לזמן ולא שוטה.

(ש"ח ד' נ' היפך לגמרי מסברת "החוק", חוסר שפיות - חוסר שפיות זמנית וכדומה)

איזה הלכות שכתובות בפרשה לא קיימו ישראל במדבר...

כל הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה בהם רוצח בשוגג! בעת שעם ישראל היו במדבר סיני, אם אחד רצח בשוגג היה נפרד מאשתו וממשפחתו, יוצא ממחנה ישראל והולך למחנה לוויה. במיתת הכהן הגדול היה חוזר הרוצח לביתו והיו משפחתו שמחים על מיתת הכהן הגדול. והנה אצל אהרן נאמר שבכו עליו "כל בית ישראל" - כולם היו עצובים שאהרן מת. לא היה צריך אמא של כהן גדול...

(משך הכמה פ"ר חקת)

יום הזכרון לרבינו הריב"ש, מגדולי פוסקי הדורות - רבי יצחק בר ששת כיהן כרב בסרגוסה, ולנסיה. בגזירות קנ"א האכזריות ברח לאלג'יריה - וירכיבוהו אלוף לראשם". נפטר ב' אלול קס"ח

שלושה מנהגים שנהגו בני קהילתו בשבתות

"לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". (י"ז י"א)

מנהג היה בקהילות מלכות ארגון בספרד שהחזן היה מתפלל יחד עם הציבור תפילת מוסף מבלי שהציבור התפלל בלחש... כתב הריב"ש: אין ספק שהמנהג הנכון והיפה הוא שיתפללו הציבור תחילה והש"ץ יתפלל עימם בלחש, להסדיר תפילתו ואחר כך יתפלל בקול רם, וכן נוהגים בכל מקום שהם בני תורה. וכן כשהייתי בסרגוסה מנעתי מהם המנהג הזה בבית הכנסת שהייתי מתפלל, אפילו שהיה הדבר קשה להם לשנות את מנהגם. ונראה שהמנהג ההוא נכנס בארצות ההם מפני שרובם היו עמי הארץ ולא ידעו להתפלל אפילו מתוך הסיודור אלא בעמל רב, לכן הם מתפללים עם החזן.

(שו"ת הריב"ש ל"ז ועיין כנה"ג תקצ"ב שמבאר מנהגם) הערת הר: משמע מדבריו שרק בבית הכנסת בו היה מתפלל הצליח לשנות את המנהג ולא בכל העיר! כידוע, הריב"ש עזב את סרגוסה על כגון אלו, אכן לבסוף חזר!

לא תסיג גבול רעד". (י"ט י"ד)

מיד בבואו לסרגוסה לכהן ברבנות שלח הריב"ש מכתב לרבו המובהק, רבינו נסים ב"ר ראובן - הר"ן ובו שאלה:

"יש פה מנהג בסרגוסה - שכל מי שמוכר קרקע מכריזין בשבת בין יוצר למוסף ארבע שבתות רצופות, שכל מי שיש לו תביעה וטענה על אותה קרקע יבוא ויגיד ואם לא יגיד איבד זכותו.

ובשומעי ההכרזה תמהתי מאד, הרי אסור לעשות כן, הלכה היא 'שלא יהיה דיבורך של שבת כדיבור של חול'. והשיבו לי שהמנהג הזה קדום ונעשה בעצת הרא"ה והסכמת הקהל".

הר"ן השיבו שאכן לפי דעתו ההכרזה זו אסורה מן הדין והדבר זר. אבל מכיון שהדבר נעשה על פי עצת הרא"ה יש ללמד עליה זכות, כיון שחז"ל התירו דיבור של חול לצרכי רבים. הגדרת צרכי רבים היא: כל דבר שמזדמן באופן תדיר, אפילו שבכל פעם הוא ענין פרטי, בכל זאת נקרא צורכי רבים.

והנה מה טוב אם ירצו הקהל להקדים את ההכרזה לערב שבת בין מנחה לערבית. אבל אם אינם מסכימים יעשו את התקנה, אבל אך ורק כפי שתיקנה הרא"ה. (שו"ת הריב"ש שפ"ח-ש"צ ועיי"ש)

"ומי האיש אשר ארש אשה". (כ"ז)

בכל גלילות ארץ ישמעאל נהגו ב"שבת חתן" שכל בני הקהל, מגדול עד קטון עולים לתורה, מברכים וקוראים בתורה ולפעמים חוזרים על הפרשה חמש או שש פעמים...

נראה שהוא מותר, כיון שאמרו חז"ל שאפשר להוסיף על שבעת העולים לתורה (מגילה כא). ואף לקרוא זה מה שקרא זה אפשר, שכן עושים בחנוכה וסוכות. ואין בזה איסור 'לא תשא', כיון שהם קוראים בתורה צריכים לברך. (שו"ת הריב"ש פ"ד)